

พระมิ่งขวัญ การศึกษานอกโรงเรียน

ตามรอยพระยุคลบาทการทรงงานศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.)
ในพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

“...ที่ผ่านมาก็ยังมีคิดขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง คือ การช่วยเหลือบุคคลผู้อยู่ในถิ่นทุรกันดารจริงๆ คือถิ่นทุรกันดารถึงขนาดที่ว่าไม่เป็นการง่ายที่จะตั้ง แม้แต่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งอาจจะต้องมีจำนวนนักเรียนมากพอสมควร แล้วก็มีความพร้อมอีกหลายๆ อย่าง ก็ยังคงต้องให้การศึกษาในลักษณะของการศึกษา นอกโรงเรียน การศึกษาตลอดชีวิต ชนิดที่ว่าสอนบางระดับอาจจะให้แค่อ่านออกเขียนได้ สามารถจะติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ สามารถที่จะรักษาสุขภาพ อนามัย หรือว่าหากินหาเลี้ยงชีพได้ อันนี้ก็ประสานงานกัน นอกจากนี้ ตำรวจตระเวนชายแดนแล้ว ยังมีหน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษานอกโรงเรียน สถานที่เหล่านี้อาจจะไปถึงได้โดยยาก แต่ว่าถ้าทำได้นั้นจะเป็นระบบที่ต่อไปอาจหวังได้ว่าทั่วประเทศในเขตแผ่นดินไทยนั้น จะอยู่กันได้ อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีผู้คนสบายพอสมควรแก่ ทัศนภาพ...”

พระราชดำรัส

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๔๒

พระมิ่งขวัญ การศึกษานอกโรงเรียน

ตามรอยพระยุคลบาทการทรงงานศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนชาวไทยภูเขา (ศศช.)
ในพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เอกสารประมวลองค์ความรู้การดำเนินงาน ศศช.
ในพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โดยพระราชทานพระราชดำริ พระบรมราชวินิจฉัย รวมทั้งพระราชทรัพย์สนับสนุนงาน การศึกษาออกโรงเรียนในพื้นที่ทรงงาน ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น โดยเฉพาะแก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ถิ่นทุรกันดารห่างไกลในชนบทบนดอยสูง จนถึงเกาะห่างไกลในท้องทะเล ทั้งนี้เพื่อยังประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวไทย ตลอดระยะเวลากว่าสิบปีที่สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนรับสนองงานตามพระราชดำริมาตั้งแต่ครั้ง ที่มีสถานะเป็นกรมการศึกษาออกโรงเรียน ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนครูการศึกษาออกโรงเรียนในพื้นที่ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงมาโดยตลอด ทำให้เข้าใจและตระหนักถึงบทบาทของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ประชาชนในองค์รวมทั้งชุมชน เพื่อให้เกิดระบบการศึกษาตลอดชีวิตอย่างแท้จริง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า องค์ความรู้ที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีนี้ เป็นแนวคิดสำคัญของการศึกษา เพื่อชีวิตและสังคม ที่สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานจัดการศึกษาชุมชน

ในโอกาสที่สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ปฏิบัติงานสนองแนวพระราชดำริมาครบ ๑๐ ปี จึงได้รวบรวมมวลประสบการณ์ ความรู้ ความคิดของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่มาเพื่อเป็นข้อสรุปบทเรียนและแนวทาง การปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนางานต่อไป ทั้งยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์การศึกษาที่สำคัญของประเทศไว้ด้วย ในครั้งนี้ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนขอขอบคุณครูการศึกษาออกโรงเรียนและผู้ปฏิบัติงานทุกท่าน รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลและจัดทำหนังสือฉบับนี้จนเป็นผลสำเร็จ ซึ่งหวังว่าจะเกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้อ่านและวงการศึกษา ของประเทศสืบไป

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ธันวาคม ๒๕๕๐

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
ตอนที่ ๑ พระมิ่งขวัญการศึกษานอกโรงเรียน	๑
ตอนที่ ๒ จากภูสูงเสียดฟ้าถึงพระมหาสมุทร พระบารมีพระมิ่งขวัญการศึกษานอกโรงเรียน	๒๕
● จากภูสูงเสียดฟ้า “น่าน” โครงการพัฒนาพื้นที่ทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี	๒๗
● จากภูสูงเสียดฟ้า “เชียงใหม่” การทรงงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”	๔๗
● จากภูสูงเสียดฟ้า “ตาก” การทรงงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”	๘๓
● จากภูสูงเสียดฟ้าถึง “พระมหาสมุทร” พระกรุณาธิคุณแก่เด็กและเยาวชนชายแดนใต้	๑๑๓
● จากภูสูงเสียดฟ้าถึง “พระมหาสมุทร” การทรงงานศูนย์การเรียนชุมชนชาวมอแกน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์	๑๒๑
ตอนที่ ๓ พระมิ่งขวัญการศึกษานอกโรงเรียน	๑๓๓
● สรุปลังความคิดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ตามแนวพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี	๑๓๕
คณะผู้จัดทำ	๑๔๓

